

NL Smart City Strategie

The future of living

Executive summary

AMBITIE

Globale ontwikkelingen zoals verstedelijking, klimaatverandering, arbeidsparticipatie, digitalisering, mobiliteit en de uitputting van grondstoffen zetten maatschappelijke systemen volledig op z'n kop. De druk op steden om voor deze grote verschuivingen oplossingen en nieuwe businessmodellen te vinden, neemt snel toe.

Ook Nederland is zeer sterk verstedelijkt en de verduurzaming vraagt om een alternatieve aanpak en lokale en regionale innovaties.

Op verzoek van onze minister-president hebben meer dan 40 vertegenwoordigers van steden, 60 medewerkers van 40 bedrijven en 30 wetenschappers in co-creatie een strategie geschreven hoe Nederland hiermee om dient te gaan. Een strategie vanuit de samenleving, vanuit de praktijk.

Dit rapport beschrijft het aanpakken van deze maatschappelijke opgave, verbindend en over sectoren heen, om de leefbaarheid voor bewoners in de stad te verbeteren en economische kansen te benutten. Focus in de gezamenlijke ambitie, maar

ook acties. Dat creëert een effectief investeringsklimaat en kansen op banen.

We hopen dat het (volgende) kabinet de ambitie en geformuleerde acties in deze strategie omarmt en versterkt.

AANPAK EN ACTIES VOOR HET RIJK

Steden moeten van veel versnipperde initiatieven doorgroeien naar grootschalige projecten en die kennis internationaal uitdragen. Er zijn talloze uitdagingen voor steden:

- Hoe versterken steden economische groei? Is er straks nog genoeg werk? Ontwikkelen we de juiste vaardigheden? Hebben steden de relevante kennis?
- Hoe zorgen we voor een gezonde stedelijke ontwikkeling? Kunnen we omgaan met de gevolgen van digitalisering voor de samenleving en de stad? Kunnen onze organisaties zich aanpassen aan de nieuwe realiteit?
- Hoe gaan we om met de groei van steden? Kunnen we deze blijven opvangen? Hoe houden we de infrastructuur, voorzieningen, publieke diensten, afvalverwerking, gezondheidszorg, publiek transport, mobiliteit en bereikbaarheid op orde?

Om dat serieus aan te kunnen pakken, zijn 5 randvoorwaarden gedefinieerd. Dit zijn de belangrijkste zaken om goed te organiseren en waaraan het Rijk **concrete acties** ✓ kan verbinden.

1) Veilige én gestandaardiseerde digitale infrastructuur

De hoeveelheid dataverkeer groeit exponentieel en de behoefte aan snelle verbindingen neemt snel toe. De noodzaak om te zorgen dat de infrastructuur dat kan bijhouden wordt steeds groter. Het is daarom essentieel dat in heel Nederland een hoogwaardige, open, supersnelle en veilige digitale infrastructuur (glasvezel, LoRa, G5) beschikbaar is. Het achterblijven hiervan in ons land is één van de signalen om serieus te nemen. Zeker als de Nederlandse steden hun internationale digitale concurrentiepositie willen behouden. Zo wordt in Scandinavië en Azië al jaren op grote schaal een digitale backbone aangelegd en in Duitsland heeft de Bondsregering hiervoor onlangs een investeringsimpuls gegeven van enkele miljarden euro. Deze achterstand moeten we oplossen.

✓ **Investeringsagenda digitale backbone:** De steden pleiten voor een gemeenschappelijke investeringsagenda om de nieuwe digitale backbone samen met het bedrijfsleven en het Rijk

aan te leggen. Het Rijk heeft hierbij een initiërende, sturende en faciliterende taak vanuit de verschillende betrokken ministeries. Het bedrijfsleven kan ondernemen, plannen en financieren en dus de eigenlijke aanleg voor zijn rekening nemen.

2) Publiek-private samenwerking met ruimte voor experiment

Samenwerking met meerdere marktpartijen is een van de grootste uitdagingen voor lokale overheden. Zeker als het gaat om samen experimenteren en risico's nemen. De controle en directe invloed op het eindresultaat zijn dan niet meer in handen van de overheid of van één marktpartij. Door samen een nieuw businessmodel te maken, buig je onzekerheden om in win-win situaties voor alle partijen. De wetenschap vervult daarbij een belangrijke brugfunctie.

✓ **Topsectoren:** Topsectoren worden verbonden met stedelijke, cross-sectorale opgaven. De nieuwe economie vereist een andere verdeling van budgetten; voor Smart City projecten. Dat kan als aparte pijler over alle sectoren heen. Dit zal Topconsortia voor Kennis en Innovatie dichterbij de samenleving, de burger, brengen.

✓ **Opschalen voor nationaal belang:** De Smart City initiatieven die al plaatsvinden zijn meestal lokaal, maar hebben ook potentie voor andere steden. Willen we lokaal kansrijke initiatieven echt opschalen, van de ene stad naar de andere, dan moet het Rijk in de initiële extra kosten bijdragen en in regelgeving ondersteunen. Dat betekent in partnership optrekken met de steden en bedrijven, vanaf de start van een project.

✓ **Experimenteerruimte:** Nederland kent een hoge mate van stedelijke diversiteit voor het ontwikkelen van nieuwe concepten en het toetsen ervan in verschillende situaties. Hierdoor kunnen we kennis en ervaring opdoen die ook internationaal relevant is. Deze experimenten vallen niet altijd binnen vigerende wet- en regelgeving. Het moet mogelijk worden om in uitzonderingsgevallen zonder tijdsverlies vrij baan te krijgen en buiten de regels en bureaucratie om te experimenteren.

3) Nieuwe bestuursmodellen, integraal en samen met bewoners

Lokale overheden staan voor uitdagingen die met de huidige organisatiestructuur en verantwoordelijkheden niet meer goed te regelen zijn. Er is steeds meer interesse in het kantelen van

organisaties, de zogenaamde organisatie 3.0. Dat betekent dat de ambtenaren die in Smart City projecten deelnemen hun interne organisatie aansturen, in plaats van andersom.

Overheden hebben de verantwoordelijkheid om participatie van alle bewoners te stimuleren en een tweedeling in de samenleving te voorkomen. Digitalisering en data spelen hierbij een belangrijke rol.

✓ **Coördinatie over ministeries heen:** Steden, bedrijven en de wetenschap vragen om een nationale overheid die aanspreekbaar is op het thema Smart Cities. Dat betekent een cross-sectorale samenwerking en coördinatie bij de ministeries.

✓ **Eén loket per ministerie:** Herverdeling van portefeuilles binnen ministeries is nodig, zodat coalities van steden, bedrijven en kennisinstellingen duidelijke aanspreekpunten hebben met korte besluitvormingstrajecten. Bijvoorbeeld, de digitale infrastructuur komt te liggen bij Binnenlandse Zaken.

✓ **Overzicht Smart City activiteiten en budgetten:** Een duidelijk overzicht van Smart City gerelateerde budgetten bij de diverse ministeries geeft transparantie.

4) Educatie en employability

Een inclusieve samenleving is sterk verbonden met kennis en toegang tot de arbeidsmarkt. De tweedeling in de maatschappij vindt plaats langs de lijn van opleiding. De digitalisering is hier zowel een kans als een bedreiging, want technologische ontwikkelingen zetten de arbeidsmarkt op z'n kop. Dankzij 3D printing ontstaat er een nieuwe maakindustrie met lokaal productiewerk. En dankzij blockchain technologie verdwijnen straks banen op het snijvlak van financiën en veiligheid, bijvoorbeeld verzekeraars en accountants. Steeds meer topopleidingen leiden op voor banen die straks niet meer bestaan.

✓ **Onderwijs en training:** Ondersteuning van onderwijs en trainingsprogramma's voor stedelijke innovatie in afstemming met de ontwikkelingen in digitalisering.

5) Regionale samenwerking waarbij steden fungeren als netwerk

Metropoolregio's worden de motor van de nieuwe economie. Dit zal leiden tot een sterke concurrentie tussen Europese regio's. In Nederland hebben we dat aardig op het netvlies; ons kleine land is één netwerk van steden met invloedrijke

metropoolregio's. De manier waarop Nederlandse regio's (het mandaat in) bijvoorbeeld hun Economic Boards hebben georganiseerd trekt internationaal de aandacht.

✓ **Focus op regionale economie:** Onze steden en regio's moeten volop inzetten op onderscheidend vermogen om daadwerkelijk impact te bereiken en op te schalen. Nederland zal ook in de toekomst op regionale sterktes moeten inzetten, zoals de financiële en zakelijke dienstverlening van Amsterdam en Utrecht, de haven en aanverwante logistiek van Rotterdam, de internationale organisaties en veiligheid van Den Haag en de technologische maakindustrie van Brainport Eindhoven.

✓ **Replicatie:** Ook replicatie van good practice tussen regio's onderling en in Europa is belangrijk. Een bekende barrière voor replicatie van Smart City projecten in andere steden (vooral data-gerelateerde oplossingen), is het gebrek aan standaarden, open data formats en protocollen. Ook wordt replicatie gehinderd door het 'not invented here' syndroom.

✓ **Innovatiefonds:** Opzetten en coördineren van een revoluerend innovatiefonds, waarbij een financiële prikkel beschikbaar

komt wanneer twee of meer steden of regio's samen in een pilot project werken en dat doen met partners in meerdere sectoren. Blokkades voor samenwerken zijn gebrek aan samenwerkingsvaardigheden en het ontbreken van verdeelsleutels voor de gezamenlijke voordelen. Samenwerken leidt initieel tot hogere kosten. Het spreekwoordelijke gezegde "alleen ga je sneller, samen kom je verder" is er niet voor niets. Een revolutionair innovatiefonds voor samenwerken kan hier uitkomst bieden.

ACTIES VOOR AGENTSCHAPPEN EN KENNISINSTELLINGEN

Agentschappen en kennisinstellingen moeten met nieuwe competenties en services steden gaan ondersteunen.

✓ **RVO:** creëer een loketfunctie die steden en bedrijven ondersteunt bij het verkrijgen van Europese en nationale subsidies en wegwijs maakt in de wet- en regelgeving. RVO kan daarnaast ook ondersteunen bij het organiseren van missies om de internationale ambitie verder in te vullen.

✓ **NWA:** afstemmen van de wetenschappelijke agenda - de NWA route Smart Liveable Cities - op de vraag van steden en coalities. Gemeenten gaan op hun beurt deze route actief

helpen concretiseren door de meest urgente vragen in steden te benoemen.

✓ **NEN:** faciliteren en ontwikkelen van standaarden voor nieuwe (deel)oplossingen, Smart City architecturen en andere gemeenschappelijke onderwerpen. Dit in samenwerking met de Nederlandse markt en Europese en mondiale standaardisatienetwerken.

COMMITMENT VAN STEDEN

Steden zien de volgende actielijnen:

✓ Gezamenlijke internationale profilering en programmering, om Nederland optimaal in de etalage te zetten en internationale samenwerking te stimuleren;

✓ Opzetten van een kennissysteem, regionaal georiënteerd maar met landelijke samenhang, bedoeld voor gezamenlijke kennisontwikkeling- en uitwisseling;

✓ Onderlinge samenwerking organiseren gericht op opschaling van werkende oplossingen;

✓ Creëren van netwerk van goed met elkaar afgestemde experimenteeromgevingen voor innovatieve oplossingen in diverse thema's;

✓ Samenwerking vanuit de kracht van steden, waarbij (coali-

ties van) steden op specifieke thema's kennis ontwikkelen (zoals digitale infrastructuur) die door de andere steden gebruikt kan worden;

✔ Intern doorvoeren van 'smart' in alle beleidsterreinen en het ontwikkelen van noodzakelijke competenties van medewerkers op het gebied van managementstijl, technologie en digitalisering.

ACTIES VOOR CO-CREATIE

Vanuit de intentie die in deze strategie is verwoord, gaan we de actiepunten met elkaar concretiseren en uitwerken.

✔ **Smart City collectief dat organiseert, aanjaagt en verbindt**

Actief delen van kennis en ervaring is geen vanzelfsprekendheid. Een nieuwe vorm van regie, zonder centraal systeem en zonder centrale macht is nodig. Een Smart City collectief gaat horizontaal, decentraal en bottom-up verbinden tussen steden, bedrijven en de wetenschap. Inhoudelijk fungeert dit collectief als aanjaag- en loketfunctie voor overkoepelende zaken, zoals het overzicht houden van alle kennis en initiatieven en breed communiceren en delen van resultaten. Het commitment dat is ontstaan, bouwen we uit met toegewijde professionals die stelling durven nemen, actief de handen uit de mouwen

steken, verbinden en tegelijkertijd niet bang zijn om ook tegenwicht te bieden voor het gezamenlijke doel. Eind maart moet hiervoor een plan op tafel liggen met focus op hoe je als community samenwerkt, massa creëert en opschaaft.

✔ **Internationale propositie**

Steden gaan samen met RVO de internationale propositie opstellen. Ze doen dit op basis van analyse (welke economische kansen zijn er in welke landen) en in samenwerking met de nationale exportstrategie, waarin de Smart City component verankerd moet worden. Door het koppelen van vraag en aanbod in Nederlandse steden en regio's met de internationale behoeften, krijgen we het internationale verdienpotentieel helder en kunnen we beter bepalen waar en waarop we willen inzetten in internationale missies. Het duidelijk inzetten op thema's (afspraken maken over ecosystemen in regio's) is hiervoor essentieel.

De uitwerking van het Smart City collectief en deze internationale propositie gaan we aanbieden aan het volgende kabinet.

VISUELE SAMENVATTING VAN DE STRATEGIE

Deze infographic laat de hoofdlijnen van de strategie zien en de onderlinge verbanden in het totale Smart City speelveld.

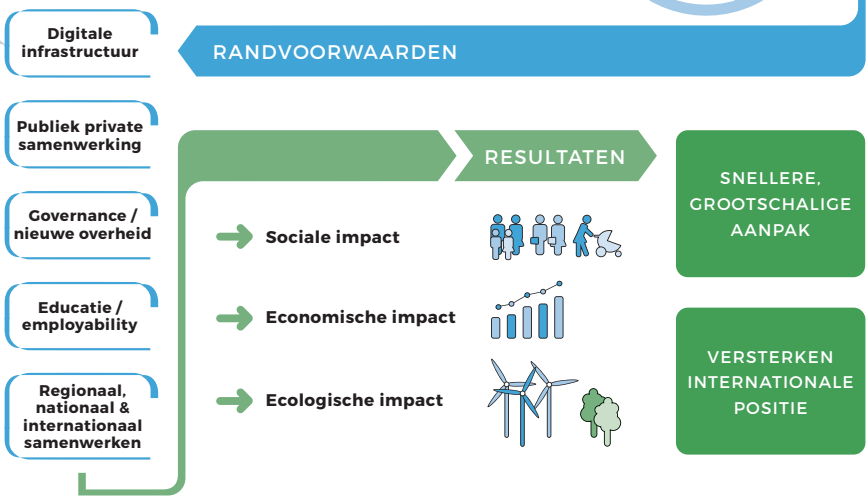
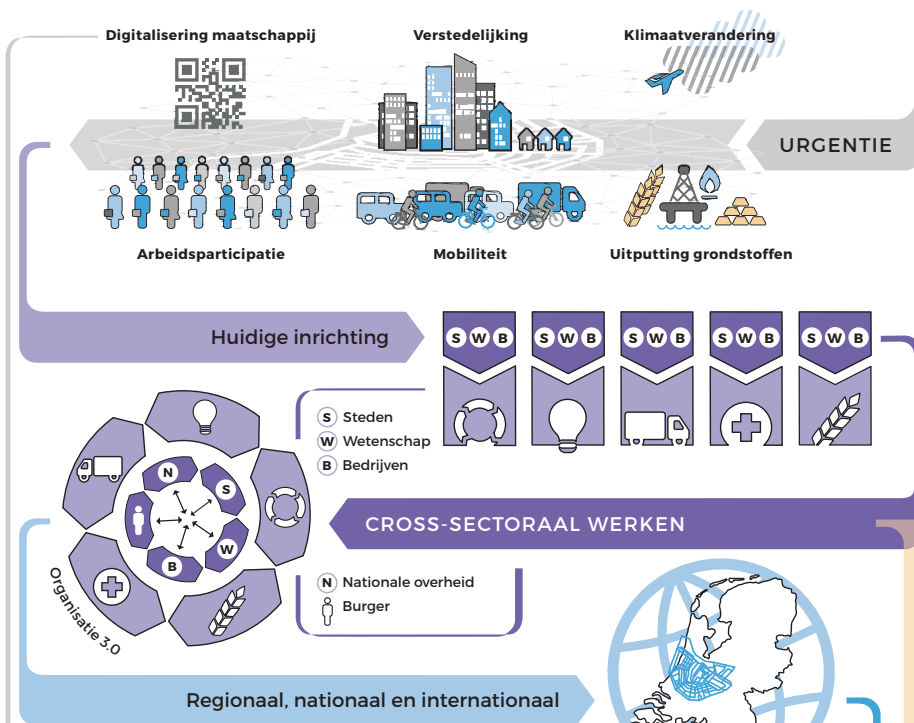
- Uitgangspunt is de gezamenlijke urgentie voor leefbaarheid in steden, die onder druk staat door grote maatschappelijke verschuivingen.
- De manier waarop Smart City activiteiten nu zijn georganiseerd, is versnipperd. Vaak wel triple helix, maar nog per sector. (Getoonde sectoren zijn puur illustratief)
- We willen toe naar een volledig cross-sectorale, integrale, aanpak. Waarbij niet alleen sectoren onderling verbonden zijn, maar steden, bedrijven en wetenschap gezamenlijk optrekken met de nationale overheid én met actieve betrokkenheid van de bewoners.

Hoe gaan we dat doen?

- Over de hele linie van het integraal samenwerken (zie zijlijn) staan de waarden op grond waarvan we dat doen, zoals open, democratisch, duurzaam etc.
- Integraal samenwerken is nodig op regionaal, landelijk en internationaal niveau.
- Er zijn 5 randvoorwaarden geïdentificeerd om de doelstellingen te bereiken.
- We streven naar sociale, ecologische en economische impact.

Voor alles wat we doen geldt: top down en bottom up.

OP WEG NAAR EEN INTEGRALE AANPAK

Sponsored by

